

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

1. An licitum sit occidere invasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ?
Et si quis Sacerdotem invadat stantem in Altari ,& divina celebrantem, an
Sacerdos possit intermittere sacrum, & defendere se, & ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

§. 1. **P**ater Molina de *Iuris. tom. 1. disp. 111. & disp. 149.* & alij existimant talem relaxationem pertinere ad Prælatum eius, cui iuramentum est, & reddit rationem Molina: Nam Iudex relaxat iuramentum condonando illius obligationem loco sui subditi: ergo debet necessariò habere iurisdictionem in eum, qui iuramentum prælitum est, Panormitanus verò in *c. si quis contra Clericum n. 3. de foro competenti*, quem sequuntur Socinus, Aretinus, & Capycius relati à Mendosio in *additionibus ad Lapum alleg. 10. n. 5.* nervosè probat hanc relaxationem à Prælate iurantis fieri debere, quia ratione, nam is, cui relaxatur hoc iuramentum subditur sibi Prælate.

2. Hanc verò quæstionem rectè sub distinctione explicat Felinus in *cap. final. n. 2. de foro competenti*: nam aut ad relaxationem partis citatio non desideratur, & tunc vera est posterior opinio Panormitani, & aliorum: Si vero citatio desideretur, tunc aut extraneus est in loco iurantis, & tunc Episcopus iurantis poterit relaxare; si verò absens sit, necesse est recurrere ad Episcopum eius cui iuratum est, quia subditus citari nequit extra territorium, *l. extra territorium, ff. de iurisdictione omnium iudicum*, atque ideo quoties relaxatio pro solo foro conscientie petitur, semper fieri debet ab Episcopo iurantis, eo enim casu nulla desideratur citatio, & idem eadem ratione dicendum est, quando solum petitur ad effectum agendi. Et hæc omnia docet Valboa in *lectionibus Salmantice. tom. 2. c. 1. de iurando, n. 84.* cui adde ex Theologis Castrum Palatum *tom. 3. tract. 14. disp. 3. punct. 6. n. 2.* Et idèd cum ipso assero primò: Si relaxatio petatur pro foro externo, Iudex Ecclesiasticus loci, in quo contractus est celebratus, poterit relaxationem concedere. Quia

ratione contractus fortiuntur contrahentes eo in loco forum, *c. fin. de foro competenti*, & Iudex contractus est Iudex distractus.

3. Afferò secundò: Solum Prælatus iurantis poterit concedere relaxationem iuramenti pro conscientie foro, vel ad effectum agendi. Quia hæc relaxatio est dispensatio nomine ipsius Dei. Debet ergo dispensatio superior esse eius, quo cum dispensat, & eius obligationem remittit: cum in illum iurisdictionem exerceat.

4. At si relaxatio non pro conscientie foro tantum nec ad effectum agendi; Sed absolute concedatur ad rescindendum contractum, & eximendum iuramentum ab omnimoda obligatione; solum Iudex, qui remittit citatio poterit relaxare. Quia ad hanc relaxationem citatio partis necessaria est, ut diximus. Unde Episcopus iurantis iuramentum relaxare poterit omnimodò si pars, cui facienda est citatio, sit eius subditus, aut sit in eius territorio; secus verò si absens sit. Quia extra territorium nequit fieri citatio, nisi de consensu Superioris illius loci.

5. Sed an Iudex secularis cognoscere possit de nullitate relaxationis iuramenti ab Ecclesiastico Iudice concessæ? Felinus *c. de Iureiurando n. 22. & c. 1. n. 1. de sponsalibus*, Paz in *sua pract. 2. p. pract. 1. n. 38. Sanchez lib. 3. Sum. c. 22. n. 4.* affirmant id fieri posse, si relaxatio ab Ecclesiastico iudice concessa, sit evidenter nulla vel iniqua. Sed hoc cautè intelligendum est. Si enim nullitas, vel iniquitas relaxationis non appareat, sed probatione, & examinatione indiget, admittendum non videtur, posse secularem de tali relaxatione cognoscere, ne Iudex secularis superior fiat Ecclesiastica potestati. Ita Palauus *vbi supra n. 9.*

In indice primo huius Tom. 8. vide Apendicem ad hunc Tract. 4. ubi reperies alias quamplurimas quæst. missas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Ref. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 4. de Foro, & Iuramento, &c.

TRACTATUS QUINTVS

DE HOMICIDIO ET MUTILATIONE,

Atque de Restitutione pro ipsis.

RESOLVTIO PRIMA.

An licitum sit occidere inuasorem cum moderamine inculpata tutela?

Et si quis Sacerdotem inuadat stantem in Altari, & diuina celebrantem, an Sacerdos possit intermittere Sacrum, & defendere se, & si cum moderamine iusto talem offendentem occidat, an Missam perficere licitum sit ei?

Et queritur, quando vero aggressus dicatur occidisse cum moderamine inculpata tutela?

Et an inuasus possit licitè occidere inuadentem se, etiam cum liberum sit illi fuga euadere, si fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religioso Clerico, & homine inferioris notæ? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 1.

QUICQUID in contrarium asserat Accursius & glossa in *l. vim vi ff. de iust. & iure*, Richardus de S. Victore *opuscul. de Charitate* Ioan Gerson. in *tract. de Euchar.* Augustin. de Ancona *lib. de potest. Ecclesie*, q. 2. art. 5. Hugo *disp. 50. cap. de his Clericis*. Abulien. in *c. 5. Marti. q. 109.* dicendum est firmiter li-

citum esse occidere inuasorem cum moderamine inculpata tutela. Ita omnes Doctores *vbi infra*. & probatur ex *Exodo cap. 22.* ex iure Canonico in *cap. significasti 2. de homicidio, in cap. si verò, de sen. excom. in Clem. si furiosus, de homicidio*, & ex iure ciuili in *l. 1. C. de vi, & vi armata, in l. sciendum, §. qui cum aliter ff. ad leg. Aquilianam, & in l. vim vi ff. de iust. & iure*, & docet ipsa natura, teste Tello in *erat. pro Malone*, qui omnino videndus est. Unde ex D. Antonino, Angelo, Syluestro, Panormitano, Sancio, Manlio, & aliis docet Petrus Binsfeldius *de iniuriis & damno dato. c. 1. q. 5. concl. 3.* quod si quis Sacerdotem inuadat stantem in Altari, & diuina celebrantem, Sacerdos potest intermittere officium, & se defendere, & si cum moderamine iusto talem offendentem occidat, Missam perficere licitum erit ei, quoniam talis Sacerdos sic occidens non peccat. Quando verò aggressus dicatur occidisse cum moderamine inculpata tutela? Respondeo cum Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 11. n. 5.* quando aggressus videt, aut rationabiliter timet sibi inferri posse mortem, nisi aggressorem interterficiat, nihilque tunc ei occurreret, neque facile, si voluisset, potuit occurrere, attempta perturbatione illius conflictus, circumstantiisque concurrentibus, quod (saluo suo honore, quem decens erat ipsum tunc feruere)

re) efficeret, vt se ipsum tunc à periculo sine aggressoris morte liberaret, in tali dicendum est cum moderamine inculpatae tutelae interfuisse. Et non desinam hic apponere verba Alphonfi de Vega in summ. vbi tom. 1. cap. 127. cas. 12. sic ait. [Para que vno se defienda con la moderacion deuida son necessarias dos cosas, la primera que no se pueda defender el acometido de otra manera; para conocimiento de lo qual basta vna probable coniectura, y no es necesario examinar si de otra manera podra huyr el peligro, porque en semejantes encuentros falta la consideracion para examinar esto. La segunda, que no ponga mayor diligencia de la que probablemente es necessaria para defenderse.] Sic ille. Et hæc omnia vera sunt, non solum vt quis se defendat à morte, sed etiam à vulnere, & à quacumque alia graui iniuria, vt infra videbimus. Et tandem pro fundamento infra dicendorum notandum est, quod quilibet inualus potest licite occidere inuadentem se, etiam cum liberum sit illi, fuga euadere, si tamen fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religioso Clerico, & homine inferioris notæ. Ita Hurtado de Mendoza in 2.2. disp. 170. §. 135. & communiter Doctores, & nos infra.

RESOL. II.

An liceat in foro conscientia occidere aliquem pro defensione honoris? Et quid, si persona sit Ecclesiastica, aut Religiosa, an teneatur fugere, vt filij teneantur fugere Patrem, & animum, & frater minor natu fratrem maiorem, aut si inualus sit persona de infima plebe? Et quid, si aggressor sit ebrius, aut furiosus? Et quid est sciendum si inualus sit miles? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 9.

§. 1. Negatiuam sententiam mordicus defendit Sylu. in 2.2. D. Th. q. 64. a. 7. quaritur 9. concl. 2. Binsfeld. in comm. de iniurijs & damno dato c. 1. q. 5. concl. 8. Bald. lib. 4. con. 312. & alij. Et ratio est, quia defensio honoris cum occisione in nostro casu non est iuris naturalis, nec ex eo iure descendit. Et pro eodem titulo quo defensio vitæ confirmatur, non potest hæc defensio honoris stabiliri. Antecedens probatur ad hominem. Si esset iuris naturalis, aut ab eo iure descenderet, æquè Clericis & laicis cõpeteret, quia ea, quæ sunt iuris naturalis, conueniunt toti speciei hominis, vt patet. & ea est ratio quare vnicuique competat contra quemcumque defensio vitæ cum occisione, quia est iuris naturalis vim vi in tali casu repellere, quæ defensio nec ab imperatore, nec à Papa tolli potest. ergo, &c. Cæteras rationes videbis apud Syluum. Vnde Andreas Gail. obseru. 100. n. 8. dixit contrarium sentientes magis politicè, quàm Christianè scribere & disputare. 2. Sed parum modestè hæc dicit, nam affirmatiuam sententiam modo quo infra explicandam puto Christianam & probabilissimam esse, quam teneant Sotus, Nauarrus, Nauarra, Valentia, Bannez, Salonijs, & Aragonius, quos citat & sequitur Zannerus tom. 3. disp. 4. quest. 8. dub. 4. num. 73. quibus ego addo Turrianum in 2.2. tom. 2. disp. 28. dub. 3. num. 1. & me citato Escobar p. 1. de puritate & nobilitate probanda, quest. 1. §. 8. num. 13. Azorium tom. 3. lib. 2. cap. 1. quest. 14. & Molinam tom. 4. tr. 3. disp. 17. Dico igitur pro defensione honoris qui alicuius sit momenti, ratione habita personarum ac circumstantiarum concurrentium licitum esse interficere aggressorem, quando aliter honor conseruari non potest, vt si sit homo ingenuus, cui dedecori sit fugere, quando alius eum aggreditur tunc esto fugiendo & vitam propriam & aggressoris possit conseruare, non

teneatur fugere, sed defendendo propriam personam, & proprium honorem, interficere potest iniultum aggressorem, quando aliter non potest simul vtrumque conseruare. Ita Sotus de iust. quest. 1. ar. 8. Nauar. in man. cap. 15. num. 3. Ant. Gom. 3.2. nr. resol. cap. 3. num. 23. & Doctores communiter, Conartuius autem Clement. si finis p. 3. §. vn. num. 4. anceps est, tamen in eandem partem inclinare videatur. Probatur hæc sententia, quoniam pro defensione bonorum externorum licitum est occidere inualorem, sed honor pretiosior est bonis externis, ergo pro defensione honoris, quando alicuius est momenti, neque aliter defendi potest, sed mittitur, licitum est interficere iniultum aggressorem. Dicitur est quando alicuius est momenti, habita ratione personarum ac circumstantiarum concurrentium. Quoniam si persona non sit dedecori fugere, vt quia est persona Ecclesiastica, aut religiosa, cui dedecus est arma sumere, teneatur fugiendo conseruare vitam propriam ac proximi. Item quoniam si inualus persona sit de infima plebe ac talis, cui dedecus non sit fugere, aut parum admodum, teneatur etiam fugere. Ingenuus etiam si sine vilo dedecore potest se recipere. antequam aduersarius adueniat, teneatur etiam id efficere. Ratio autem horum omnium est, quoniam si cum modico suo detrimento possit mortem proximi vitare, teneatur id efficere. Inter milites autem, esto inualus humili loco sit natus, & aggressus sit ingenuus, regulariter non teneatur inualus fugere, quoniam id magno illi est dedecori, habita ratione status, militatque disciplina, quam sequitur. Quando ex fuga magis periclitaretur inualus, quàm si non fugeret, quia aggressor maiores vires assumeret, aut à tergo ita fugiens facilius interficeretur, vel incideret in incidas, ei paratas, non teneatur fugere, esto esse persona Ecclesiastica, aut alia, cui fugere non esset dedecus, & hæc omnia docet Molina loco cit. Notandum est tamen hic obiter nunquam licere ebrium, aut furiosum inualorem interficere, quando potes fugere, quia talem fugere non probrolium, sed potius non fugere. Ita ex Baiardo rectè docet Maldetus in 2.2. D. Th. tr. 1. cap. 1. dub. 12. Item teneatur fugere filij patrem & animum, frater minor natu fratrem maiorem, fuga enim istorum non timidati, sed pietati abscribitur. Ita Hurtado de Mendoza in 2.2. disp. 170. sect. 16. §. 136.

RESOL. III.

An Clericus nobilis iniuste aggressus teneatur fugere, si dedecus ei è fuga eneniat? Et an Clericus, & Religiosus non possunt occidere sine peccato iniustitie, & Religionis, inualorem minantem alapam, vel fustis ictum, nisi timeatur iam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 46.

§. 1. Doctores absolute asserunt Clericos non posse occidere inualorem si fugiendo possunt mortem euadere, vt de viris infima conditionis in superiori resolutione probauimus. Ita Dicastillus de iust. lib. 2. ar. 1. disp. 10. dub. 5. num. 67. & alij communiter. 2. Verum ergo alibi adduxi Filiuicium hanc doctrinam limitantem in Clero nobili, & ita nouissime etiam docet amantissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo de iust. tom. 1. disp. 10. sect. 8. num. 167. vbi sic ait. Limitatur hæc doctrina, vt non procedat vniuersaliter quoad Ecclesiasticos, & similes personas, sed regulariter, quia communiter non tribuitur eis magno dedecori fuga, si tamen in aliquo casu ij etiam magno dedecus ex fuga incurrerent, non teneantur fugere, quia regula propofita formaliter est vera, neminem, quicumque

Sup. hoc in fine præcedentis Ref. & in Ref. seq. §. 1. & in Ref. r. post seq. per totam.

Pro militibus in Ref. 3. nor. præteritæ, §. Neque. ad medium, verif. vt sunt Militares.

Sup. hoc infra in Ref. 47. §. 1. & 2.

Quamuis non plene sup. hoc lege tamen pro filiis erga Patrem infra ref. 40. & 41.

Quæ nunc hæc sequetur. §. Sed. Alibi in ro. 1. tr. 5. ref. 2. alibi & 127. §. Nota tamen. cuta sim in fine, & ibi in tr. 2. ref. 11. §. Sed ego breuiter prope finem, verif. licet de Clerico Nobili.

In hoc in Ref. que omne hæc sequitur, & in alio eius no. trinum.

In hoc in Ref. 5. regediis do. & alij. Et ratio est, quia defensio honoris cum occisione in nostro casu non est iuris naturalis, nec ex eo iure descendit.

Sup. hoc in fine præcedentis ref. & in Ref. 47. §. 1. & in Ref. r. post seq. per totam.